

new material award

Juryverslag 2014

Prijstuitreiking 20 november 2014

Proto-adamantine, kryptonite, radium X, strongium-90. Of misschien iets dichterbij huis: aerogel, grafeen, transparant aluminium. Dat zijn de eerste associaties die de naam New Material Award onherroepelijk oproept. New Material Award: is dat niet die prijs voor uitvinders, voor sociaal onhandige laboratoriumkluizenaars die denken in termen van atomen in plaats van woorden, voor zieners met een God-complex?

Hoe aantrekkelijk het ook is om dat te denken: het is niet helemaal waar. De New Material Award gaat inderdaad over materiaal. Het is de opvolger van de DOEN I Materiaal Prijs, die in 2009 in het leven is geroepen door Stichting DOEN en het Materiaalfonds, en is bedoeld voor beeldend kunstenaars, vormgevers, architecten en modeontwerpers die nieuwe materialen toepassen in hun ontwerpen of innovatieve toepassingen verzinnen voor bestaand materiaal. Dat is misschien iets minder uitzinnig dan 'the stuff sciencefiction is made of', maar zeker niet minder belangrijk. Het gaat hier om echte materialen en productieprocessen, resulterend in echte producten, die hier en nu relevant zijn en impact hebben.

De onderliggende gedachte van de New Material Award is er eentje die zowel ideologisch als realistisch is. Het gaat erom de wereld om ons heen beter te maken. En beter betekent hier vooral: duurzamer. Dat begrip heeft zich sinds 1968, toen het eerste rapport van de Club van Rome uitkwam, genesteld in het maatschappelijk debat over ontwerpen, produceren en consumeren, en is er tegenwoordig niet meer uit weg te denken. Wat we onder duurzaamheid verstaan is de afgelopen halve eeuw wel steeds verder aangescherpt. De VN-commissie Brundtland formuleerde in 1987 voor het eerst een definitie voor 'duurzame ontwikkeling' die vooral gericht was op hernieuwbare energiebronnen, afvalbeperking en armoedebestrijding als integraal onderdeel van het streven naar een wereld met een langere houdbaarheidsdatum. Sindsdien zijn ontwerpers aan de slag gegaan dat begrip te operationaliseren en is het verder uitgekristalliseerd.

Bij de beoordeling van de inzendingen voor de New Material Award werd duidelijk dat duurzaamheid anno 2014 veel meer behelst dan ecologie en armoedebestrijding. Duurzaamheid betreft ook de inrichting van productieprocessen en de arbeidsomstandigheden van de mensen die het product maken. Het draait om de vraag: wat voegt dit voorwerp toe aan de kwaliteit van leven van de gebruikers? En het gaat om het innovatieve gehalte van een ontwerp. Op praktisch niveau speelt dan ook nog de opschaalbaarheid van productie een rol en de commerciële potentie van een product. Duurzaamheid anno 2014 is een complex geheel geworden, waarin alles met alles samenhangt. Duurzaam ontwerpen vergt daarom een holistische blik, eentje die integraal kijkt naar de herkomst van materialen, hun verwerking, gebruik, omvorming en hergebruik. Duurzaam ontwerpen vergt niet alleen een zekere mate van creativiteit en ambachtelijk kunnen, het vergt bovenal een heldere en brede blik.

En daar kan het mis gaan. Wat opviel bij het beoordelen van de inzendingen voor de New Material Award 2014 is dat er soms wordt gedacht vanuit een nauw perspectief en met een beperkt aantal aannames, niet vanuit een integrale Cradle-2-Cradle-visie. Zo wordt bijvoorbeeld het gebruik van een

natuurlijk materiaal als wol automatisch gelijkgeschakeld met duurzaamheid, terwijl de milieuschade door begrazing en de uitstoot van methaangas door schapen veel groter is dan die de productie van recyclebare kunststoffen met zich meebrengt. En recycling is niet per se een goede oplossing als het ontbinden van materialen voor hergebruik meer energie kost dan het maken van nieuw materiaal. Wat ook opviel bij de beoordeling van de inzendingen is dat er aan de meeste projecten weinig research vooraf is gegaan. Vooral de jongere ontwerpers weten vaak niet wat er al aan relevant onderzoek gedaan is, zijn niet op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en belangrijkste spelers. Hier ligt een belangrijke taak voor de opleidingen. Leer jonge ontwerpers heldere onderzoeksvoorstellen schrijven – ook op dat vlak valt wat te verbeteren – en doorbreek die naar binnen gekeerde blik die ertoe kan leiden dat het wiel telkens opnieuw wordt uitgevonden. Echte innovatie begint bij goed geïnformeerd zijn. Duurzaam ontwerpen impliceert niet alleen een integrale omgang met de volledige productie- en consumptieketen, maar ook een efficiënt gebruik van alle aanwezige kennis.

Aan enthousiasme en creativiteit ontbreekt het de Nederlandse ontwerpers in ieder geval niet. Dat bleek wel uit de 82 inzendingen die de nominatiecommissie eind juli voorgelegd kreeg. De voorstellen waren in te delen in ruwweg vier categorieën.

Opvallend is het grote aantal voorstellen op het gebied van bio-design. Schimmels of bacteriën worden ingezet, natuurlijke processen geharnast om nieuwe materialen en structuren te maken. Deze trend heeft enorm veel potentie. Vooral in de bouw wordt 'bio-based construction' gezien als een van de grote thema's van de komende twintig jaar.

Ook groot in de bouw, maar zeker ook daarbuiten, is het 3D-printen. Deze techniek is inmiddels mainstream geworden maar het onderzoek naar de mogelijkheden is nog in volle gang. Parallel aan de uitdieping van deze nieuwe productiemethode vindt er een herwaardering en opwaardering plaats van oude technieken.

Upcycling is het derde grote thema dat de nominatiecommissie uit de inzendingen destilleerde. Inferieure grondstoffen of restafval worden zodanig bewerkt dat ze nut en meerwaarde hebben. De vraag is hierbij wel altijd of de energie-investering opweegt tegen het eindproduct en in hoeverre de levenscyclus van een materiaal wordt verlengd door upcycling.

De vierde en laatste categorie inzendingen bestond uit kunstzinnige toepassingen. Die waren nogal wisselend van kwaliteit en varieerden van het simpel gebruik van restmateriaal als grondstof voor een autonoom kunstwerk, een soort esthetisering van afval, tot het zodanig inzetten van een waardeloos geacht materiaal dat de hele perceptie ervan ombuigt.

De nominatiecommissie selecteerde uit alle vier deze categorieën voorbeelden voor de laatste ronde. De zestien genomineerden, die deel uitmaken van de tentoonstelling in Het Nieuwe Instituut, werden daarna beoordeeld door een afzonderlijke jury. En ook die woog de ontwerpen op basis van relevantie, industriële opschaalbaarheid, toepasbaarheid, esthetiek en – uiteraard – duurzaamheid. Twee prijzen waren er te vergeven: de New Material Award voor het beste ontwerp en de New Material Fellow voor het beste idee met onderzoeksvraag. Beide prijzen zijn op te vatten als aanmoedigingsprijzen in de zin dat ze toekomstgericht zijn. De New Material Award, waar een bedrag van €15.000 aan is verbonden, is weliswaar een beloning voor een bewezen ontwerp maar wil vooral bijdragen aan de betere wereld die dit ontwerp mede tot stand brengt. De New Material Fellow, die dit jaar voor het eerst wordt toegekend in samenwerking met Het Nieuwe Instituut, is expliciet gericht op het verder op weg helpen van een veelbelovend project door een relevant netwerk, ondersteuning en expertise aan te bieden.

Zoals wel vaker had de jury de zware taak appels en peren te moeten vergelijken. Er waren ontwerpen die elegant zijn in hun eenvoud, zoals Pendant Lights van Milo Dool, dat waardeloos geacht hout omzet in armaturen. Het Mycelium Project presenteert met veel overtuiging een nieuw constructiemateriaal, gemaakt van schimmels, waarvan de potentie waarschijnlijk heel groot. En het 3D Print Canal House van DUS Architects brengt erfgoed, vernieuwende productietechniek en pr samen in een ronduit iconisch project, hoewel de jury graag nog een linkje had gezien naar bijvoorbeeld het 'open source house' van Enviu om ook de sociaal-maatschappelijke component volledig tot zijn recht te laten komen.

De jury heeft uiteindelijk gekozen voor een ontwerp dat behalve ecologische ook sociaal-maatschappelijke relevantie heeft, zeker gezien de voortschrijdende vergrijzing. Julia Veldhuijzen van Zanten leverde met haar Protective Underwear alle bouwstenen voor een product dat nu enkel nog commercieel hoeft te worden uitgewerkt. Zij is daarom volgens de jury de logische winnaar van de New Material Award 2014.

De toekenning van de New Material Fellow was zo mogelijk nog ingewikkelder dan die van de New Material Award aangezien het hier gaat om het aanmoedigen van zuiver potentieel, de belofte van een grootse, spannende en vruchtbare toekomst. Aagje Hoekstra gooide hoge ogen met Coleoptera omdat het hier om een echt nieuw materiaal gaat. Dat geldt ook voor No-ink van Tjeerd Veenhoven, zeker omdat het project naar verluidt inmiddels zover is geëvolueerd dat de bloemblaadjes daadwerkelijk kunnen worden omgezet in inkt. BB Platform van Borre Akkersdijk is zelfs al zover dat productie in China tot de mogelijkheden behoort.

Voor de New Material Fellow 2014 koos de jury voor een project dat geen nieuw materiaal introduceert maar ons wel op een andere, nieuwe manier naar materiaal laat kijken. Een project dat gaat over innovatieve productiemethoden en daarmee ook over innovatief design. Hoe de 3D-geprinte plastics zich gaan gedragen tijdens het opblazen, hoe dat proces is te reguleren via ontwerp en wat de nieuwe toepassingen kunnen zijn, is echter nog onduidelijk en behoeft dringend onderzoek. Daarom is Aera Fabrica van Roos Meerman de winnaar van de New Material Fellow 2014.

Namens de jury,
Edo Dijksterhuis

Nominatiecommissie: Marjan van Aubel, Ger Brinks, Duzan Doepel, Simone de Waart, Edo Dijksterhuis (vz)

Jury: Pieter Keune, Dirk van der Kooij, Ingrid Zeegers, Edo Dijksterhuis (vz)